

К.В. Курячий, О.І. Погребняк, О.А. Сидоренко

Регіональний ландшафтний парк "Краматорський"

б. Машинобудівників, 30, оф. 612, м. Краматорськ, 84313 Україна

e-mail: kramlpark@gmail.com

<https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/11>

РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК "КРАМАТОРСЬКИЙ" ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Донецька область, Краматорськ, природно-заповідний фонд, Перелік видів, регіональний ландшафтний парк, Червона книга України

РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК "КРАМАТОРСЬКИЙ" ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ НА СХОДІ УКРАЇНИ. К.В. Курячий, О.І. Погребняк, О.А. Сидоренко. – Надана інформація про заповідні природні території Регіонального ландшафтного парку "Краматорський" з характеристикою його ділянок. Наведено перелік охоронюваних видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та видів, що підлягають особливій охороні на території Донецької області.

РЕГИОНАЛЬНЫЙ ЛАНДШАФТНЫЙ ПАРК "КРАМАТОРСКИЙ" И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ СОХРАНЕНИЯ БИОРАЗНООБРАЗИЯ НА ВОСТОКЕ УКРАИНЫ. К.В. Курячий, А.И. Погребняк, О.А. Сидоренко. – Предоставлена информация о заповедных природных территориях Регионального ландшафтного парка "Краматорский" с краткой характеристикой его участков. Приведен перечень охраняемых видов растений и животных, занесенных в Красную книгу Украины и видов, подлежащих особой охране на территории Донецкой области.

REGIONAL LANDSCAPE PARK "KRAMATORSKIY" AND ITS IMPORTANCE FOR THE CONSERVATION OF BIODIVERSITY IN THE EAST OF UKRAINE. K.V. Kuryachiy, O.I. Pogrebniak, O.A. Sydorenko. – The report provides information on the protected natural territories of the Regional landscape park "Kramatorskiy" with a brief description of its sites. The list of protected species of plants and animals listed in the Red Data of Book Ukraine and those subject to special protection on the territory of the Donetsk region is given.

Краматорськ – потужний центр важкого машинобудування. По околицях міста наявні значні виходи крейди та родовища інших корисних копалин, де видобувають крейду, будівельні, охрові, цегляно-черепичні і керамічні глини, формовочні будівельні піски. В таких умовах природа вже протягом багатьох десятиліть зазнає значного антропогенного навантаження. Але навколо міста ще залишилися місця, відносно не пошкоджені діяльністю людини. Ця обставина відіграла ключову роль у створенні Регіонального ландшафтного парку "Краматорський" (далі Парку) у 2004 році. Парк розташований на північно-західному схилі Донецького кряжу в басейні р. Казенний Торець на площі 2247,82 га.

Рельєф території, на якій розташований парк, являє собою підняте горбисте плато, сильно порізане річковими долинами, балками, ярами. Територія парку відрізняється довгим геологічним минулим та значним геологічним різноманіттям. Ландшафт парку – це унікальний природний комплекс, який поєднує різноманітну степову, крейдянну, лісову рослинність.

Парк складається з п'яти окремих ділянок, розташованих по околицях м. Краматорськ з різноманітним ландшафтом. Основна частина ділянки № 1 "Біленьке" представлена цілинним різнотравним степом. На виходах крейди збереглися реліктові комплекси кретофілів. Рельєф ділянки яружно-балковий. Вся лісова екосистема цієї ділянки штучна. На пагорбах ростуть хвойні масиви сосен звичайної *Pinus sylvestris* L. та кримської *Pinus pallasiana* Lamb. Розташовані тут урочища "Біленьке-1" та "Біленьке-2" представлені насадженнями різноманітних лісових культур – дуба звичайного *Quercus robur* L., ясена *Fraxinus excelsior* L., кленів *Acer* L., липи *Tilia* L.

Ділянка № 2 "Пчолкінські скам'янілі дерева" знаходиться на півдні міста Краматорськ, біля селища Пчолкіно. Вона представлена насадженнями кримської сосни та листяних порід в степовій місцевості. Особлива цінність ділянки зумовлена наявністю виходів на поверхню відкладень кам'яновугільного періоду з залишками араукарії, вік яких понад 200 млн років.

Ділянка № 3 "Комишуваха" (865,23 га) має найбільшу площу з усіх ділянок парку. Вона є кластером з семи відокремлених частин. Територія має яружно-балковий рельєф і представлена широколистяними лісовими урочищами. Домінуючими породами дерев у лісі є ясен та дуб. Частина деревостану (24%) штучного походження, віком 20–40 років.

Ділянка № 4 "Білокузьминівська" – степова ділянка, на пагорбах присутні насадження робінії звичайної. Характеризується значними виходами крейдових порід, серед яких особливу увагу привертає унікальна геологічна пам'ятка природи "Скелеподібне оголення верхньої крейди", віком близько 90 млн років.

Ділянка № 5 "Шабельківська" розташована на північно-західній околиці м. Краматорська і складається з 6 лісових територій природного та штучного походження. Вона утворена листяними байрачними лісами, які мають протиерозійне значення, оскільки ростуть по схилах та днищах балок.

Рослинний покрив парку характеризується великим флористичним і фітоценотичним багатством і різноманітністю. В місцях, де не велася господарська діяльність, збереглися ділянки з природною рослинністю.

Рослинність крейдяних відслонень за своїм складом значно відрізняється від рослинного покриву чорноземних степів. Вона представлена специфічною крейдяною флорою, рідкісними і зникаючими ендемічними видами та їх асоціаціями.

Лісова рослинність збереглася окремими урочищами байрачних лісів, утворених дубом звичайним, липою серцелистою *Tilia cordata* Mill, кленами польовим *Acer campestre* L. і татарським *A. tataricum* L., в'язами *Ulmus* L.

Завданням проведеного дослідження було складання списків представників флори і фауни вказаного об'єкту природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України (2009а, б) та Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області (2017).

Результати досліджень

Всього на території парку росте більше 500 видів рослин, з них 24 види, занесені у Червону книгу України (2009 а). Виявлено 22 рослинні асоціації, занесені до "Зеленої книги України".

Наявність в межах парку різноманітних екосистем зумовлює численні біотопи, придатні для існування багатьох видів тварин, у т.ч. рідкісних. На території парку зустрічаються більше 300 видів комах, з них 23 види підлягають особливій охороні на території Донецької області, 13 – занесені до Червоної книги України (2009 б).

Хребетних тварин налічується 183 види. При цьому 55 виявлених видів підлягають особливій охороні на території Донецької області, 34 включені до Червоної книги України (2009 б) (таблиця).

Рослини та тварини РЛП "Краматорський", занесені до Червоної книги України (2009 а,б).

№	Вид рослин	Вид тварин
1	2	3
1	<i>Pinus cretacea</i> (Kalenicz.) Kondr.	<i>Scutigera coleoptrata</i> (Linnaeus, 1758)
2	<i>Fritillaria meleagroides</i> Patrín ex Schult. et Schult.	<i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)
3	<i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr.	<i>Lucanus cervus</i> (Linnaeus, 1758)
4	<i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz	<i>Dorcadion equestre</i> (Laxmann, 1770)
5	<i>Tulipa ophiophylla</i> Klokov et Zoz	<i>Aromia moschata</i> (Linnaeus, 1758)
6	<i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams	<i>Papilio machaon</i> Linnaeus, 1758

Закінчення таблиці

1	2	3
7	<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	<i>Iphiclides podalirius</i> Linnaeus, 1758
8	<i>Koeleria talievii</i> Lavrenko	<i>Zerynthia polyxena</i> [Denis et Schiffermüller], 1775
9	<i>Stipa capillata</i> L.	<i>Parnassius mnemosyne</i> Linnaeus, 1758
10	<i>Stipa dasyphylla</i> (Czern. ex Lindem.) Trautv.	<i>Hemaris croatica</i> Esper, 1800
11	<i>Stipa joannis</i> Gelak.	<i>Saturnia pyri</i> [Denis & Schiffermüller], 1775
12	<i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr.	<i>Megascolia maculata</i> Drury, 1773
13	<i>Stipa ucrainica</i> P. Smirn.	<i>Xylocopa (Xylocopa) violacea</i> Linnaeus, 1758
14	<i>Atropa belladonna</i> L.	<i>Xylocopa (Xylocopa) valga</i> Gerstaecker, 1872
15	<i>Artemisia hololeuca</i> M.Bieb. ex Besser	<i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768
16	<i>Onosma tanaitica</i> Klok.	<i>Elaphe dione</i> Pallas, 1773
17	<i>Alyssum gymnopodium</i> P. Smirn.	<i>Tadorna ferruginea</i> Pallas, 1764
18	<i>Diplotaxis cretacea</i> Kotov	<i>Pandion haliaetus</i> Linnaeus, 1758
19	<i>Hedysarum cretaceum</i> Fisch.	<i>Himantopus himantopus</i> Linnaeus, 1758
20	<i>Genista tanaitica</i> P. Smirn.	<i>Milvus migrans</i> Boddaert, 1783
21	<i>Hyssopus cretaceus</i> Dubjan.	<i>Circus cyaneus</i> Linnaeus, 1766
22	<i>Scutellaria cretica</i> Juz.	<i>Circus macrourus</i> S. G. Gmelin, 1771
23	<i>Adonis wolgensis</i> Steven	<i>Circus pygargus</i> Linnaeus, 1758
24	<i>Scrophularia cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	<i>Buteo rufinus</i> Cretschmar, 1827
25		<i>Hieraaetus pennatus</i> Gmelin, 1788
26		<i>Aquila heliaca</i> Savigny, 1809
27		<i>Aquila chrysaetos</i> Linnaeus, 1758
28		<i>Haliaeetus albicilla</i> Linnaeus, 1758
29		<i>Falco cherrug</i> Gray, 1834
30		<i>Falco peregrinus</i> Tunstall, 1771
31		<i>Grus grus</i> Linnaeus, 1758
32		<i>Bubo bubo</i> Linnaeus, 1758
33		<i>Asio flammeus</i> Pontoppidan, 1763
34		<i>Otus scops</i> Linnaeus, 1758
35		<i>Coracias garrulus</i> Linnaeus, 1758
36		<i>Lanius excubitor</i> Linnaeus, 1758
37		<i>Myotis daubentonii</i> Kuhl, 1817
38		<i>Myotis dasycneme</i> Boie, 1825
39		<i>Myotis aurascens</i> Kuzyakin, 1935
40		<i>Nyctalus noctula</i> Schreber, 1774
41		<i>Nyctalus leisleri</i> Kuhl, 1817
42		<i>Eptesicus serotinus</i> Schreber, 1774
43		<i>Pipistrellus kuhlii</i> Kuhl, 1819
44		<i>Plecotus auritus</i> Linnaeus, 1758
45		<i>Cricetulus migratorius</i> Pallas, 1773
46		<i>Mustela putorius</i> Linnaeus, 1758
47		<i>Vormela peregusna</i> Gmelin, 1770

Висновки

Виявлена наявність значної кількості рідкісних видів рослин та тварин, що підлягають охороні різного рівня, свідчить про важливість РЛП "Краматорський" для збереження біорізноманіття на сході України.

Подяки

Автори висловлюють подяку за надану інформацію та допомогу під час проведення досліджень С.П. Натрусу, В.Д. Залевському, М.О. Височину, Л.І. Тараненко, В.М. Остапко, А.С. Влащенко

- Височин М. О., Курячий К. В. К изучению орнитофауны РЛП "Краматорский". *Птицы бассейна Северского Донца* : мат-лы 11–13 заседаний рабочей группы по изучению и охране птиц бассейна Северского Донца. Харьков, 2007. С. 27–29.
- Котенко Т. І., Курячий К. В. Знахідки у Донецькій області видів плазунів, запропонованих до включення у третє видання Червоної книги України. *Знахідки тварин Червоної книги України* / за ред. А. В. Костюшина. Київ, 2008. С. 152.
- Курячий К. В. Герпетофауна РЛП "Краматорський". *Екологія промислового регіону* : зб. доповідей національного екологічного форуму. Т. 2. 2012. С. 143–145.
- Курячий К. В., Погребняк О. І. Щодо знахідок тварин Червоної книги Донецької області на території РЛП "Краматорський". *Екологія промислового регіону* : мат-ли науково-практ. конф. III екологічного форуму. 2018. С. 316–319.
- Остапко В. М., Приходько С. А., Зеленская В. А. По страницам Красной книги. Растительный мир (город Краматорск) : монография. Краматорск : ДГМА, 2012. 116 с.
- Перелік видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області / Офіційний вісник України від 20.10.2017. 2017. № 82. С. 201. Стаття 2525.
- По страницам Красной книги г. Краматорска (животный мир) : справочник-путеводитель / М. О. Височин и др. Краматорск, 2010. 104 с.
- Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха Київ : Глобалконсалтинг, 2009 а. 432 с.
- Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. Київ : Глобалконсалтинг, 2009 б. 600 с.
- Червона книга Донецької області: тваринний світ / за ред. В. Д. Залевського, О. І. Бронскова. Вінниця : ПрАТ "Вінницька обласна друкарня", 2017. 452 с.

Рекомендує до друку

Н.І. Ясинецька